

Fforwm Gweithredu Bioamrywiaeth Mamaliaid Cymru
Cofnodion y degfed cyfarfod
(gan gynnwys cyfarfod y Grŵp Cyngorol Mamaliaid mewn Amgylchedd
Cynaliadwy)

8 Hydref 2013, drwy gynhadledd fideo

1. Gair o groeso, cyflwyniadau a'r wybodaeth ddiweddaraf o'r gwahanol sefydliadau

Yn bresennol: Bangor: Jean Matthews (Cyfoeth Naturiol Cymru), Becky Clews-Roberts (Y Gymdeithas Famaliaid) Liz Halliwell (Cyfoeth Naturiol Cymru – cofnodion), Adam Daniel (Cyngor Gwynedd), Audrey Watson (Cymdeithas Saethu a Chadwraeth Prydain), Lizzy Webster (Cyngor Sir Ddinbych), Sam Dyer, Amy Green (Cyngor Sir y Fflint), Ceri Morris (Cyfoeth Naturiol Cymru, Mamaliaid mewn Amgylchedd Cynaliadwy)

Llandeilo: Steve Lucas (Ymddiriedolaeth Cadwraeth Ystlumod), Jenny MacPherson (Ymddiriedolaeth Natur Vincent, Mamaliaid mewn Amgylchedd Cynaliadwy – Cadeirydd), Huw Denman, Rob Strachan (Cyfoeth Naturiol Cymru)

Ymddiheuriadau: Iolo Lloyd (Cyfoeth Naturiol Cymru), Isabel Macho (Cyngor Sir Caerfyrddin), Mike Jenkins (Cyfoeth Naturiol Cymru), Lizzie Wilberforce (Ymddiriedolaeth Natur De a Gorllewin Cymru), Henry Schofield (Ymddiriedolaeth Natur Vincent), Jane Garner (Cyfoeth Naturiol Cymru), Matthew Ellis (Cyfoeth Naturiol Cymru), Rob Parry (Ymddiriedolaeth Natur De a Gorllewin Cymru), Kate Williamson (Y Gymdeithas Famaliaid), Bradley Welch (Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog), Gethin Davies (Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri), Dan Forman (Prifysgol Abertawe), Nathan Walton (Ymddiriedolaeth Natur De a Gorllewin Cymru), Colin Russell (Canolfan Wybodaeth Bioamrywiaeth Gorllewin Cymru), Roy Tapping (Cofnod), Annie Haycock (Cofnodwr Mamaliaid Sir Benfro).

Camau gweithredu a nodwyd yn y cyfarfod diwethaf

CAM GWEITHREDU 1. Bydd Steve yn codi'r mater ynghylch diffyg cynrychiolaeth o Lywodraeth Cymru ac yn adrodd yn ôl o Fwrdd Strategaeth Bioamrywiaeth Cymru. Bydd Jean yn codi'r mater gyda Julia.

Wedi'i gwblhau. Mae Steve yn parhau i fynychu cyfarfodydd a bydd yn adrodd gwybodaeth yn ôl i'r grŵp fel y bo'n berthnasol.

CAM GWEITHREDU 2. Bydd Jean a Rob S yn adrodd yn ôl ynghylch y cyngor diwygiedig a'r broses drwyddedu yn ymwneud â llygod pengrwn y dŵr.

Mae Jean wedi cael cyngor cyfreithiol sy'n nodi y dylai Cyfoeth Naturiol Cymru fod yn gallu rhoi trwyddedau ar gyfer trawsleoli llygod pengrwn y dŵr dan y Ddeddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad. Nid ystyrir bod hynny'n groes i gyngor a roddwyd yn flaenorol, sef nad oes modd rhoi trwyddedau cadwraeth at ddibenion datblygu os cânt eu defnyddio mewn amgylchiadau cyfyngedig. Caiff cyngor ffurfiol ei baratoi pan fydd Rob wedi cwblhau'r cyngor technegol ynghylch y modd priodol o ddefnyddio'r dechneg ar gyfer eu symud.

CAM GWEITHREDU 3. Dylai pawb anfon y wybodaeth ddiweddaraf erbyn diwedd yr wythnos.

Wedi'i gwblhau

CAM GWEITHREDU 4. Bydd Jean yn gofyn i Tracey a fyddai'n fodlon gofyn i Gynlluniau Gweithredu Bioamrywiaeth Lleol Gogledd Cymru benodi cynrychiolydd a dirprwy, pan fydd yn mynychu eu cyfarfodydd.

Wedi'i gwblhau. Nododd Lizzy Webster ac Amy Green y byddent yn fodlon cynrychioli gogledd-ddwyrain Cymru, ond byddai'n rhaid iddynt gyfeirio'r mater yn ôl at gr p bioamrywiaeth gogledd-ddwyrain Cymru. **Nodyn ar ôl y cyfarfod – mae'r gr p wedi cytuno y bydd Lizzy yn ei gynrychioli ar Fforwm Gweithredu Bioamrywiaeth Mamaliaid Cymru.**

CAM GWEITHREDU 5. Dylai PAWB rhoi unrhyw awgrymiadau ynghylch cysylltiadau a phrosiectau i Becky, e.e. taflenni ar gyfer adran addysg Comisiwn Coedwigaeth Cyfoeth Naturiol Cymru a dolen gyswllt i'r wefan.

Wedi'i gwblhau – daeth llawer o wybodaeth i law.

CAM GWEITHREDU 6. Bydd Jean yn anfon dolen gyswllt ar gyfer yr adroddiad ar lygod yr d ymlaen i Jenny. *Wedi'i gwblhau.*

CAM GWEITHREDU 7. Bydd Liz a Jean yn ystyried sut i rannu'r adroddiad ar lygod yr d ag eraill. Y nod yw sicrhau bod yr arolwg yn canolbwyntio ar y safleoedd mwyaf tebygol yn gyntaf. *Wedi'i gwblhau.*

CAM GWEITHREDU 8. Bydd Steve (drwy Gyswllt Amgylchedd Cymru) yn parhau i godi'r pwynt bod diffyg data ar gael am Tir Gofal.

Bellach, mae adroddiad monitro Tir Gofal wedi'i gyhoeddi ar wefan Llywodraeth Cymru. Nid yw'n glir o hyd a yw'r data o'r gwaith wedi'i gyhoeddi, er i ni gael gwybod y dylai fod yn mynd i'r Canolfannau Cofnodion Lleol.

CAM GWEITHREDU 9. Bydd yr ARWEINWYR RHYWOGAETHAU yn ystyried adolygu'r targedau i'w trafod a'u cadarnhau yn y cyfarfod nesaf ar 8 Hydref. (Bydd Jean a Steve yn trafod yr amserlen ar gyfer adolygu cynlluniau gweithredu ystlumod).

Wedi'i ddwyn ymlaen. **CAM GWEITHREDU 1 NEWYDD**

CAM GWEITHREDU 10. Bydd yr arweinwyr rhywogaethau yn cadarnhau a yw mapiau dosbarthu Erthygl 17 yn gywir. *Wedi'i gwblhau.*

CAM GWEITHREDU 11. Bydd Jean yn siarad â Tracey er mwyn cael adborth am y broses o nodi bylchau mewn tystiolaeth a sut y mae'n gweithio, ac yn anfon taenlen rhywogaethau sy'n flaenoriaeth at aelodau.

Wedi'i gwblhau. Mae Jean wedi cael rhywfaint o gyngor gan Tracey, gan gynnwys nodyn ynghylch sut i lunio cwestiwn ymchwil. Gweler y drafodaeth bellach am fylchau mewn tystiolaeth isod.

CAM GWEITHREDU 12. Bydd PAWB yn edrych ar y daenlen sy'n dangos y rhywogaethau sy'n flaenoriaeth ac yn nodi'r prosiectau posibl.

Mae rhai awgrymiadau wedi dod i law. (Gweler pwynt rhif 5 isod)

CAM GWEITHREDU 13: Wedi'i ddwyn ymlaen. Bydd Liz Halliwell yn nodi a fyddai modd cynnwys unrhyw rai o'r cynlluniau gweithredu rhywogaethau mamaliaid sy'n weddill mewn cynllun troswaol.

Wedi'i gwblhau. Ceir rhywfaint o orgyffwrdd rhwng y rhywogaethau (yn enwedig mewn perthynas â Glastir), ond ceir llawer o gamau gweithredu sy'n benodol i

rywogaethau unigol hefyd. Gallai defnyddio'r daenlen sy'n blaenoriaethu camau gweithredu (gweler isod) helpu i fynd i'r afael â hyn.

2. Y wybodaeth ddiweddaraf am y broses Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Cyfarfodydd y Grŵp Arbenigol ar Rywogaethau a Grwpiau Ecosystem

Nid oedd unrhyw newyddion i'w adrodd o'r cyfarfodydd hyn. Mae cyfarfod nesaf y Grŵp Arbenigol ar Rywogaethau wedi'i drefnu ar gyfer mis Tachwedd.

Grwpiau Cynllun Gweithredu'r DU ar Fioamrywiaeth

Yn ddiweddar mynychodd Liz a Ceri gyfarfod Grŵp Gwiwerod Coch y DU yn Newcastle. Cynhaliwyd ymweliad byr â phrosiect gwiwerod coch gogledd Lloegr. Mae gan y prosiect dros 20 o wardeniaid sy'n gwneud gwaith rheoli gwiwerod llwyd, a ariennir gan mwyaf drwy Gynllun Grantiau Coetir Lloegr.

Bydd Liz yn mynychu gweithdy a drefnwyd gan Natural England i ystyried blaenoriaethau cadwraeth ar gyfer pathewod.

3. Y wybodaeth ddiweddaraf gan brosiectau/partneriaid

Y prosiect MaMoNet (Rhwydwaith Monitro Mamaliaid) – Cynhaliodd Becky arolygon o lygod yrŵd gan ddefnyddio potiau abwyd ac mae'n bwriadu cynnal 5 ymarfer i chwilio am nythod. Cynhelir cynhadledd ynghylch llygod yrŵd/draenogod ar 15 Chwefror 2014 ym Mhrifysgol Aberystwyth. Gellir cadw lle yn y gynhadledd drwy wefan y Gymdeithas Famaliaid. Mae Grwpiau Mamaliaid newydd yn cael eu sefydlu mewn amryw o ranbarthau.

Cynhadledd Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru – bu Liz a Jean yn cynnal gweithdy yn ystyried dulliau o warchod mamaliaid, gan gynnwys llygod yrŵd ac ystlumod, ar raddfa tirwedd.

CAM GWEITHREDU 2 – Dylai **PAWB** anfon y wybodaeth ddiweddaraf erbyn diwedd yr wythnos er mwyn i Liz/Jean ei rhannu â phawb.

4. Y wybodaeth ddiweddaraf gan y Grŵp Cynghorol Mamaliaid mewn Amgylchedd Cynaliadwy

Sefydlwyd y Grŵp Cynghorol Mamaliaid mewn Amgylchedd Cynaliadwy fel fforwm i annog pobl i gymryd rhan yn y prosiect Mamaliaid mewn Amgylchedd Cynaliadwy. Mae aelodaeth Fforwm Gweithredu Bioamrywiaeth Mamaliaid Cymru yn eithaf tebyg i aelodaeth y Grŵp Cynghorol, felly penderfynwyd cynnal cyfarfod ar y cyd y tro hwn.

Disgrifiodd Ceri a Jenny y gwaith y maent wedi bod yn ei wneud yn ddiweddar – gweler y wybodaeth ddiweddaraf ysgrifenedig a gafodd ei dosbarthu cyn y cyfarfod.

Cytunwyd bod y daith ddiweddar i Waterford ar gyfer gwirfoddolwyr y Grŵp Mamaliaid mewn Amgylchedd Cynaliadwy wedi bod yn llwyddiant mawr. Bydd partneriaid y prosiect yn Iwerddon yn dod â grŵp o wirfoddolwyr draw i'r wlad hon adeg yr arolwg sydd ar fin cael ei gynnal o ddyfrgwn ar afon Dwryd.

5. Y wybodaeth ddiweddaraf am y Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Mamaliaid

Nododd SL fod Llywodraeth Cymru yn awyddus iawn i gael gwybod beth yw'r blaenoriaethau o safbwynt mamaliaid ar gyfer papur Strategaeth Bioamrywiaeth Cymru ('cynllun adfer cadwraeth natur'). Mae angen bwydo blaenoriaethau i Fwrdd

Bioamrywiaeth Cymru cyn gynted ag sy'n bosibl. Ar hyn o bryd mae'r Bwrdd yn cyfarfod bob mis.

Cytunwyd bod angen i ni ganolbwyntio ar gamau gweithredu sy'n flaenoriaeth uchel yn hytrach na rhywogaethau sy'n flaenoriaeth uchel. Mae adroddiad Erthygl 17 hefyd yn nodi'r rhywogaethau y ceir diffyg data yn eu cylch.

Bydd angen i ni ystyried hefyd berthynas rhywogaethau â'r dull ecosystemau o weithredu a gwasanaethau ecosystemau. Gellid dadlau bod gwarchod gwiwerod coch yn cyfrannu at economeg coetiroedd drwy reoli gwiwerod llwyd. Mae Lizzie Wilberforce wedi paratoi papur i Bartneriaeth Gwiwerod Cymru.

CAM GWEITHREDU 3: Bydd **Liz** yn dosbarthu papur Lizzie Wilberforce ar wiwerod coch a'r dull ecosystemau

CAM GWEITHREDU 4: Bydd **Jean** a **Liz** yn drafftio papur eglurhaol ynghylch mamaliaid a gwasanaethau ecosystemau.

Mae Steve wedi paratoi taenlen sy'n nodi'r cynnydd a'r blaenoriaethau ar gyfer yr amryw gamau gweithredu yn y Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth sy'n berthnasol i ystlumod. Cytunwyd bod hwn yn ddull defnyddiol o weithredu a gellid ei ddefnyddio yn sail i adnabod camau gweithredu sy'n flaenoriaeth o safbwynt mamaliaid ar gyfer Bwrdd Strategaeth Bioamrywiaeth Cymru. Nododd Lizzy hefyd fod camau gweithredu'r Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth yn ddefnyddiol iawn ar gyfer eu gwaith nhw fel swyddogion Cynlluniau Gweithredu Bioamrywiaeth Lleol wrth ddarparu cyd-destun a chyfiawnhad dros gamau gweithredu lleol.

CAM GWEITHREDU 5: Dylai **pob arweinydd rhywogaeth** baratoi taenlenni blaenoriaethu erbyn 30 Tachwedd. Bydd Liz a Jean yn eu crynhoi ac yn eu dosbarthu i bawb. Byddwn hefyd yn ystyried cynnal telegynhadledd i drafod canlyniad yr ymarfer blaenoriaethu.

Bylchau mewn tystiolaeth – mae bylchau ychwanegol mewn tystiolaeth wedi'u nodi a'u hychwanegu at daenlen gryno mamaliaid Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Cymru. Mae Rob S wedi cwblhau'r asesiadau gweithredu a'r gwaith blaenoriaethu ar gyfer dyfrgwn a llygod pengrwn y d r. Wrth wneud hynny, mae wedi adolygu ac ymgorffori'r bylchau mewn tystiolaeth.

CAM GWEITHREDU 6: Bydd **pob arweinydd rhywogaeth** yn adolygu'r bylchau mewn tystiolaeth yn rhan o Gam Gweithredu 5 uchod ac yn eu dosbarthu i bawb.

6. Adolygu prosiectau sy'n flaenoriaeth

Yn dilyn yr 'uwchgynhadledd ar fioamrywiaeth' a gynhaliwyd yn Sioe Frenhinol Cymru, cyhoeddodd Gweinidog yr Amgylchedd gyllid gwerth £6 miliwn ar gyfer prosiectau amgylcheddol/ ecosystem. Mae angen i'r prosiectau a gaiff eu ffafrio allu dangos newid/gwelliant erbyn 2015. Bydd Llywodraeth Cymru yn gofyn i bobl gyflwyno 'prosiectau cysniadol'. Caiff prosiectau mawr sy'n cynnwys camau gweithredu gan ffermwyr/tirfeddianwyr/grwpiau eu ffafrio. Gallai rhai o'r syniadau cychwynnol gael eu grwpio gan staff Llywodraeth Cymru. Caiff y gymuned ffermio/y gymuned dirfeddiannol eu hannog i gyflwyno syniadau ar gyfer prosiectau. Dyma'r blaenoriaethau y bydd angen mynd i'r afael â nhw: cyflwr a gwytnwch ecosystemau; gwasanaethau ehangach sy'n dod o ecosystemau; camau gweithredu'n seiliedig ar ardaloedd a chamau gweithredu cydweithredol. Syniadau: datblygu gallu,

dyfeisgarwch. Mae angen paratoi un ochr o bapur A4 sy'n amlinellu syniadau'r prosiect.

Mae Llywodraeth Cymru yn awyddus i newid agwedd pobl at fioamrywiaeth a chadwraeth er mwyn bod ystyried cadwraeth natur yn dod yn naturiol i bobl.

Gofynnwyd i staff Cyfoeth Naturiol Cymru gyflwyno syniadau am brosiectau mewn un diwrnod. Awgrymodd Jean a Liz ddau brosiect – 'Tirlun i'r rhai lleiaf' a 'Dull gweithredu ar raddfa tirwedd' i reoli mamaliaid sy'n rhywogaethau estron goresgynnol, h.y. mincod a gwiwerod llwyd (datblygu'r dull gweithredu a ddefnyddiwyd yng ngogledd-ddwyrain yr Alban i reoli mincod, gweler: <http://www.scottishmink.org.uk/>).

Mae Confor (y Cydffederasiwn Diwydiannau Coedwigoedd) wedi gofyn i Huw Denman am ei syniadau a'i farn ynghylch prosiect rheoli gwiwerod llwyd. Byddai'n enghraifft dda o gymryd camau cydweithredol – rhwng grwpiau bywyd gwyllt, gwirfoddolwyr a'r diwydiant coedwigoedd – a byddai modd ei ddatblygu'n strategaeth genedlaethol. Gallai annog y diwydiant i gymryd perchnogaeth o'r angen i reoli gwiwerod llwyd.

Nododd Rob S fod prosiect Ymddiriedolaeth Natur Vincent, 'Our Beacon for Bats', wedi bod yn llwyddiannus o safbwynt defnyddio gwirfoddolwyr gan weithio gyda thirfeddianwyr i ddatblygu coridorau ar gyfer ystumod, ac mae hynny wedi cyfrannu at wytnwch cyrsiau d r. Byddai'r prosiect hwn yn enghraifft o brosiect da.

Mae gan Cadw Cymru'n Daclus brosiect o'r enw 'Prosiect y Goedwig Hir', a'i nod yw gwella a chreu gwrychoedd: <http://www.hedgelaying.org.uk/longforest.html>. Mae'r prosiect yn cael ei gynnal ym Mhowys ar hyn o bryd, ond mae bwriad i'w ehangu. Nodwyd bod Ffermydd Gradd Cadwraeth yn gr p arall y gallem weithio gydag ef.

Cafwyd llawer iawn o geisiadau am gyllid gan Gronfa Cydnerthedd Ecosystemau Llywodraeth Cymru. Roedd y gr p yn ymwybodol o ddau brosiect llwyddiannus yn ymwneud â mamaliaid – prosiect Menter Ceirw Dyffryn Gwy (sy'n monitro ceirw a'r effeithiau y maent yn eu cael ac sy'n gweithio gyda thirfeddianwyr i reoli ceirw mewn modd cynaliadwy) a phrosiect llygod pengrwn y d r Ymddiriedolaeth Natur De a Gorllewin Cymru sy'n ceisio gweithio'n bennaf gyda thirfeddianwyr preifat er mwyn dod o hyd i safleoedd ychwanegol lle ceir llygod pengrwn y d r o gwmpas safleoedd sydd eisoes yn hysbys, ond yn enwedig er mwyn mapio cynefinoedd ac adnabod gwaith a allai wella cynefinoedd a chysylltedd llygod pengrwn y d r a chreu rhestr o waith posibl y rhoddyd caniatâd y tirfeddianwr ar ei gyfer a fydd yn eu galluogi i wneud cais am gyllid yn y dyfodol i wneud gwaith y maent yn gwybod y mae modd ei gyflawni.

7. Unrhyw fater arall

Ni ddaeth unrhyw faterion i law.

8. Dyddiadau'r cyfarfodydd nesaf

19 Chwefror 2014 – Cadeirydd Rob Strachan

4 Mehefin 2014 (mae'n bosibl y cynhelir y cyfarfod hwn ar y cyd â chyfarfod y Gr p Cynghorol Mamaliaid mewn Amgylchedd Cynaliadwy).

Cytunwyd y dylid parhau i gynnal cyfarfodydd drwy gynhadledd fideo, er y bydd y swyddfa yn Llandeilo yn cau. Awgrymwyd y swyddfa yn Cross Hands, Sir Gâr fel opsiwn arall.